

Muistojuhla Kuolemajärven kirkolla
24.5.2014 klo 11.00
Juhlapuhe Seppo Pirhonen

Seitsemänkymmentä vuotta sitten toukokuussa oli touon aika. Kylväjä toivoo ja luottaa siihen, että saa hyvän sadon. Silloinen touko oli kolmas sen jälkeen kun oli päästy takaisin Karjalaan. Yli viidestä tuhannesta kuolemajärveläisestä noin neljätuhatta oli palannut kotiin heti, kun se oli mahdollista. Touon tehneet eivät saaneet sitä satoa korjata.

Sota tuhosi, ties kuinka monennen kerran, toiveet ja unelmat. Ihmiset, jotka talvisodan alkaessa lähtivät ensimmäisen kerran evakkoon talven selkään, lähtivät nyt kesän ollessa kauneimmillaan. Lähtö tuli nytkin yllätyksenä. Aikaa valmisteluun annettiin neljä tuntia.

Suomalaiset sotahistorioitsijat ovat tutkineet myös sitä tuliko tapahtumien nopea käänne yllätyksenä sodan johdolle. Tiedustelu oli saanut hälyttäviä tietoja, mutta niihin ei välittömästi reagoitu. Toisen maailmasodan loppunäytös alkoi Normandian maihinnoususta 6. kesäkuuta. Kolme päivää myöhemmin klo 5.55 neuvostojoukot aloittivat valtavan tulivalmistelun Valkeasaassa. Puolustusasemat tuhoutuivat. Neuvostojoukot etenevät nopeasti. Kymmenen päivää myöhemmin Kuolemajärvi oli kokonaan menetetty.

Kaikissa talvisotaa ja jatkosotaa edeltäneissä sodissa tämän seudun suomalaiset asukkaat olivat jääneet paikalleen. Niin oli käynyt mm. Uudenkaupungin rauhassa 1721, jolloin raja kulki pääpiirteissään nykyisellä linjalla. Vanhan –Suomen asukkaat saivat pitää pääosin Ruotsin vallan aikaiset oikeutensa. Feodaalinen järjestelmä alkoi kuitenkin vähitellen yleistyä ja sitä kutsuttiin lahjoitusmaa-ajaksi. Kuolemajärveläisissä se koski vain vähän.

Kun koko Suomi siirtyi 1809 Ruotsin alaisuudesta Venäjän alaisuuteen ja Suomesta tuli suuriruhtinaskunta, joka sai pitää Ruotsi vallan aikaiset perustuslait, jotka takasivat itsevaltiuden ajan perintönä hallitsijalle vahvan vallan. Karjalan kannas ja muu Vanha-Suomi liitettiin Suomen suuriruhtinaskuntaan 1812. Suomi itsenäistyi 1917 Venäjän kumousten keskellä.

Vuonna 1939 elokuussa Saksa ja Neuvostoliitto jakoivat keskinäisellä sopimuksella lähialueena etupiireihin. Suomi jäi Neuvostoliiton etupiiriin ja sen nojalla se aloitti toimet sopimuksen toteuttamiseksi. Tavoitteena oli liittää Suomi Baltian maiden tapaan neuvostotasavallaksi. Ideologiansa mukaisesti neuvostojohto ajatteli, että sen joukot otettaisiin Suomessa vapauttajana vastaan, sillä olihan maassamme käyty kansalaissota heti itsenäistymisen jälkeen vuonna 1918..

Suomalaiset yhdistivät voimansa hyökkäyksen alkaessa ja vaikka varusteita ja taistelumateriaalia ei ollut riittävästi. Taistelut kestivät 105 kunniakasta päivää. Rauhansopimuksessa rajaa ei vedetty siihen, mihin neuvostojoukot etenivät vaan paljon pidemmälle.

Saksan sodanjohto joutui tekemään uuden arvion Suomen suhteen. Kun Saksa hyökkäsi kesäkuussa 1941 Neuvostoliittoon oli Pohjois-Suomessa saksalaisia joukkoja. Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen 25.6.1941 ja suomalaiset ylittivät rajan 10.7 1941. Alkoi sota, jota Suomessa kutsutaan jatkosodaksi. Suomalaisen käsityksen mukaan jatkosodan aikana Suomi

kävi omaa erillissotaansa. Neuvostonäkemyksen mukaan Suomi oli Saksan liittolainen. Syyskuun alkupäiviä suomalaiset olivat vallanneet Karjalan kannaksen ja etenivät pidemmällekin erityisesti Itä-Karjalassa. Karjalaiset halusivat päästä mahdollisimman pian takaisin kotiin, vaikka säilyneitä asuinrakennuksia oli Kuolemajärvellä vain 163 ja tuhoutuneita 853, Karjarakennuksista oli säilynyt kymmenen prosenttia.. Mikään voima ei kyennyt pidättelemään kotiin kaivanneita karjalaisia.

Alkoi vilkas rakentaminen, peltojen kunnostaminen, karjan kasvatusta, kalastus ja muu tuotantotoiminta, kunnan toiminnot, koulut, terveydenhoito, seurakunnan toiminta ja yhdistystoiminta. Pääosa nuorista miehistä oli rintamalla.

Kaikki muuttui seitsemänkymmentä vuotta sitten kesäkuussa 1944. Kuolemajärvi menetettiin nopeasti ja oli lähdettävä evakkoon. Rauha solmittiin syyskuussa ja jälleen raja vedettiin eri kohtaan, mihin rintamat pysähtyivät. Kuolemajärvi tosin joutui kummassakin sodassa taistelutoimissa Neuvostoliitolle. Myöskään lopullinen rauha Pariisissa 1947 ei tuonut muutosta.

Vuosikymmeniksi entisestä kotiseudusta tuli alue, jonne ei voinut päästä. Vasta 1980-luvun lopulla matkustaminen tuli mahdolliseksi ja suuri ryntäys entisille kotiseuduille tapahtui 1990-luvun alussa. Haluttiin nähdä entiset kotikonnut.

Paikalliset vakituiset ja kesäasukkaat ihmettelivät suomalaisia turisteja, jotka metsittyneissä maisemissa etsivät entisten kotiensa kivijalkoja. Maisema oli muuttunut, pellot kasvaneet paikoin umpeen, mutta järvet, joet ja meri rantoineen oli paikallaan. Koettiin sykkähtäviä hetkiä, kun oma kotipaikka löytyi ja tunnistettiin. Hetki oli liikuttava, niin paikalla elämäntyönsä aloittaneelle vanhukselle, siellä lapsuutensa viettäneelle, mutta myös niille, jotka nyt tulivat katsomaan isovanhempiensa ja vanhempiensa kotipaikkoja, josta niin paljon oli puhuttu.

Seudulle asettuneet uudet asukkaat ottivat tulijat vastaan ystävällisesti. Pöytä katettiin nopeasti ja tulijat saivat nauttia vieraanvaraisuudesta.. Ystävystyttiin ja tavattiin monina kesinä.

Tärkeäksi koettiin myös yhteiset paikat. Loppiaisenä 1903 käyttöön vihitty kirkko oli tuhoutunut talvisodassa. Aivan ennen viimeistä lähtöä e oli valmistunut seurakuntatalo tuonne rantaan. Kirkkomaalle voitiin pystyttää kirkon ja hautausmaan muistomerkki 1995 ja sankarivainajien muistomerkki 1999. Taavetti Inkisen raivaajapatsas nousi uudelleen paikalleen ja venäläisvoimin Mikael Agricolan muistomerkki vuonna 2000 Kyrönniemeen. Suomen ja Venäjän valtioiden valtiosopimuksen mukaan sankarihaudat ovat suojeltuja kohteita molemmiin puolin rajaa. Summassa on muistomerkki kenttähautausmaalla. Myös venäläiset ovat omille kaatuneilleen pystyttäneet muistomerkkejä Kuolemajärven alueelle.

Paikka, jossa nyt olemme on meille kuolemajärveläisille pyhä paikka. Tunneimme liikutusta ajatellessamme, miten aikanaan tänne on tultu jouluaamun jumalanpalvelukseen, kesäisin rippilasten konfirmaatioon, tuotu lapsia kasteelle, vihittäväksi nuoria pareja tai viimein saatettu läheinen lepäämään siunattuun kirkkomaahan odottamaan ylösnousemusta uskomme mukaan.

Viimeksi olimme yhtä aikaa näin suurella joukolla koolla täällä kymmenen vuotta sitten. Kuolemajärvi-säätiö halusi järjestää tämän evakkoon lähdön muistojuhlan siksi, että vielä keskuudessamme on henkilökohtaisesti tuon ajan muistavia. Suurin osa teistä on ollut tuolloin lapsia ja teillä on lasten muistikuvat ynnä vanhempien kertomukset.

Vuosittain sadat lapset Pietarista ja lähiympäristöstä tulevat tänne viettämään muutaman kesäisen viikon monipuolisen leiriohjelman merkeissä. Caravellan leirit ovat heille ikimuistoisia. Leirien toimintaan voi tutustua nettisivujen kautta. Oikeastaan on todella hieno asia, että tämä alue on lasten paikka. Heille, kuten täältä aikanaan lähteneille lapsille jää lähtemätön muisto tästä kirkkoniemestä.

Iloitsemme siitä, että leirin johdon kanssa olemme voineet sopia kesäisistä matkailijaryhmiemme vierailuista tällä paikalla. Tämän kesän osalta on tiedossa ajat, jolloin tänne voidaan tulla. Tulosta on sovittu ilmoitettavaksi etukäteen leirin toimistoon. Toivomme, että käynnit rajoittuvat kirkon kivijalan ympäristöön ja annamme leirin toimia omassa rauhassa esim. omissa rakennuksissaan.

Leirejä varten on tänne rakennettu uusi tiloja majoittumista ja eri aktiviteetteja varten sekä viimeksi ruokalarakennus rantaan seurakuntatalon viereen. Lisäksi täällä on upea urheilukenttä. Leirien taustayhteisönä toimivat pietarilaiset yritykset A.A. Kulakova ja Granit Elektron. Leirin johtajana toimii S.A. Slepov, joka on keskeisesti edesauttanut juhlamme järjestelyjä, josta lämpimät kiitoksemme.

Jokainen tänne tuleva voi näillä muistomerkeillä hetken hiljentyä. Samalla voimme lähettää hiljaisen rukouksemme ylöspäin Herralle, jotta hän siunaisi meitä edelleenkin rauhalla, jotta voimme kummallakin puolella rajaa rakentaa omia yhteiskuntiamme, omia isänmaitamme niin, että nousevat sukupolvet voisivat toteuttaa omia unelmiaan ja toiveitaan paremmin kuin se sukupolvi, jolta sota riisti unelmat ja tehdyt suunnitelmat.

Tiedämme, että monia nykyasukkaita kiinnostaa aiemmin täällä asuneiden elämä. Kokoamamme opaskirja "Aika ennen meitä Kuolemajärvellä" kertoo tästä ajasta nykyasukkaille ja kesänviettäjäille. Toivomuksemme on, että se voisi olla tietolähteenä myös täällä leiriviikkoja viettäville lapsilla.

Suomalainen sanonta toteaa: "Joka ei tunne historiaa, ei ymmärrä nykypäivää." Historiaa voimme tarkastella niin valtioiden, kansojen, ideologioiden, uskontojen, ihmisoikeuksien, kansainvälisen oikeuden kuin tavallisten ihmisten tasolla. Jokainen aika kirjoittaa oman historiansa ja tekee omat tulkintansa. Tosiasioita se ei voi kuitenkaan muuttaa, vaikka se joskus voisi olla tarkoituksenmukaista. Jokaisen valtion ja kansakunnan on työstettävä oma historiansa, vaikka se tekisi kipeääkin. Tulehtuneet haavat eivät muutoin parane.

Suomalaisten ja venäläisten keskinäistä kanssakäymistä on vaikeuttanut se, että emme osaa toistemme kieltä. Nykyaikana lapset ja nuoret oppivat molemmissa maissa myös vieraita kieliä, joiden avulla kanssakäyminen saattaa helpottua.

Sodan kokeneet ja evakkoon lähteneet eivät voi kokemustaan unohtaa. Sodan kokemattomien sukupolvien tietämyksen ja ymmärtämyksen lisäämiseksi on tärkeää muistella noita aikoja. Siksi olemme koolla tänään.

"Kotisi ja maasi muista,
Sinne juuresi sitele,
Mikä on kutsu kansallasi,
Siinä sullakin osasi"
(J. H. Erkko)